[2021] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 643

ਪਰਵੀਨ @ਸੋਨੂ

ਬਨਾਮ।

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ

(2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1571)

ਦਸੰਬਰ 07, 2021

[ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈੱਡੀ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 – 224, 225, 332, 353, 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਐਸ 120-ਬੀ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮੂਹ ਦੀ ਇੱਕ ਧਿਰ, ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ – ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ - ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ - ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਗੰਜੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ

1.ਪੀਡਬਲਯੂ -20 (ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -20, ਪੀਡਬਲਯੂ -22 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ (ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜਿਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -23 (ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ)। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਨੇਦ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿਰਚ ਪਾਊਡਰ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰਜੀਤ ਨੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ

ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 50-60 ਯਾਤਰੀ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -22 ਨੇ ਸਿਰਫ ਵਿਨੇਦ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ◌ਾ◌ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਗੰਜੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਟੀਆਈਪੀ (ਟੈਸਟ ਆਈਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਰੇਡ) ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ 2009 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 535 ਵਿੱਚ ਐਚਸੀਐਸ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਫਸਟ ਕਲਾਸ, ਭਿਵਾਨੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੋਲੇਰੋ ਕਾਰ ਖੋਹਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 392, 216 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਨਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ, ਗਲਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਪਾਰਸ 10, 11, 12, 14 ਅਤੇ 15) [648-G-H; 649-B-H; 651-C-E]

ਇੰਦਰਾ ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਇੰਦਰਾ ਦਲਾਲ ਵੀ. ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, **(2015) 11 ਐਸਸੀਸੀ 31 : [2015] 7 ਐਸਸੀਆਰ 1083**; ਉਪਪਾ ਉਰਫ ਮੰਜੂਨਾਥ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕਰਨਾਟਕ, **(2013) 14 ਐਸਸੀਸੀ 729**: **2013 (6) ਸਕੇਲ 652 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.**

ਫਿਰੋਜ਼ੂਦੀਨ ਬਸ਼ੀਰੂਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੋਰ। ਕੇਰਲ ਰਾਜ **(2001) 7 ਐਸਸੀਸੀ 596: 2001 ਏਆਈਆਰ 3488**; ਰਾਜੂ ਮਾਂਝੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜੂ ਮਾਂਝੀ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ **(2019) 12 ਐਸਸੀਸੀ 784: 2018 ਏਆਈਆਰ 3592 - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ.**

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2015] 7 ਐਸਸੀਆਰ 1083 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ ਪੈਰਾ 8

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1571.

2010 (ਓ ਐਂਡ ਐਮ) ਦੇ ਸੀਆਰਏ-ਡੀ ਨੰਬਰ 232-ਡੀਬੀ ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 17.03.2020 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਰਿਸ਼ੀ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੰਸੂਰੀ ਸਵਰਾਜ, ਏ.ਡੀ.ਐਲ. ਆਗ, ਸਿੱਧੇਸ਼ ਕੋਤਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨਾ ਉਪਾਧਿਆਏ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਬਰਸਾਈਆਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਨਿਆ ਹਸੀਜਾ, ਅਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ, ਵਿਸ਼ਵਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਐਮਐਸ ਪੱਲਵੀ, ਬ੍ਰਿਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਧੂਲ, ਏਡੀਵੀਐਸ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈਡੀ, ਜੇ.

1.ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ 2010 ਦੇ ਸੀਆਰਏ-ਡੀ ਨੰਬਰ 232 ਵਿੱਚ 17 ਮਾਰਚ, 2020 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਰੇਵਾੜੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

3. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਤੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ.

14.03.2009 ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਦੀਮ, ਨੌਸ਼ਾਦ, ਰਵੀ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਜੈਪੁਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਜੇਐਮ, ਭਿਵਾਨੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ 04:30 ਵਜੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੇਵਾੜੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ

ਭਿਵਾਨੀ ਲਈ ਰੇਲ ਗੱਡੀ। ਜਦੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੰਗਲ ਪਠਾਨੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੱਬੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਿਵਾਨੀ ਦੇ ਸੀਜੇਐਮ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਏ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਬਾਇਨ ਖੋਹਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿਰਚ ਪਾਊਡਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਭੱਜਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਫੜੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਖਮੀ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 224, 225, 332, 353, 392, 307, 302, 120-ਬੀ ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25/54/59 ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ।

4. ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ 23 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ੩੧੩ ਤਹਿਤ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ 2009 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 32 ਵਿੱਚ ਰੇਵਾੜੀ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ 14.01.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 224, 225, 332, 353, 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ @ ਧੱਤੂ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ 18.01.2010 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ 5,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ 17.03.2020 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

6. ਤੀਜਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਰਵੀਨ @ ਸੋਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

7. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਰਿਸ਼ੀ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੰਸੂਰੀ ਸਵਰਾਜ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

8. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਲਗਭਗ 50-60 ਯਾਤਰੀ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਕੋਲ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਕੋਈ ਟੀਆਈਪੀ (ਟੈਸਟ ਆਈਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਰੇਡ) ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਵਿਨੋਦ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਮਰਜੀਤ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਇੰਦਰਾ ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ** [1] **ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਉਪਪਾ ਉਰਫ ਮੰਜੂਨਾਥ ਬਨਾਮ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ** [2].

9. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ - ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ। ਇਹ

(2015) 11 ਐਸਸੀਸੀ 31
(2013) 14 ਐਸਸੀਸੀ 729

ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮੂਹ ਦਾ ਇੱਕ ਧਿਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੋਰ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, **ਫਿਰੋਜ਼ੁਦੀਨ ਬਸ਼ੀਰੁਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਹੋਰਾਂ** ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। **ਕੇਰਲ ਰਾਜ** [3] ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, **ਰਾਜੂ ਮਾਂਝੀ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ** [4]

10. ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਵੇਖੇ ਹਨ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ 23 ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਪੀਡਬਲਯੂ -3, ਪੀਡਬਲਯੂ -4, ਪੀਡਬਲਯੂ -7 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਡਾਕਟਰ ਹਨ. ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ 14.03.2009 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਜੀਆਰਪੀ ਰੇਵਾੜੀ ਵਿਖੇ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਵਿਨੋਦ ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ Ex.PS ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -16 ਏਐਸਆਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੁਨੀਲ @ ਬੱਛੂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -18 ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 11.05.2009 ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਮਰਜੀਤ @ ਦਾਨਾ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ @ ਦੱਤੂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਮਰਜੀਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਇੰਦਰ ਰਾਜ ਹੈ, ਜੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੰਗਲ ਪਠਾਨੀ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ 20-25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਚਾਰ ਲੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੋਲ ਪੋਲੀਥੀਨ ਬੈਗ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਨੋਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਰਚ ਪਾਊਡਰ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰਜੀਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ 50-60 ਯਾਤਰੀ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਇੰਦਰ ਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਮੁਲਜ਼ਮ ਭਾਵ ਪਰਵੀਨ @ ਸੋਨੂੰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -22 ਸਤਬੀਰ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ

(2001) 7 ਐਸਸੀਸੀ 596

(2019) 12 ਐਸਸੀਸੀ 784

ਪੀਡਬਲਯੂ -20. ਉਸਨੇ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਨੋਦ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਿਰਚ ਪਾਊਡਰ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -23 ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ 14.03.2009 ਨੂੰ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਇੰਦਰ ਰਾਜ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ।

11. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -20, ਪੀਡਬਲਯੂ -22 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -23 ਦੀਆਂ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਨੋਦ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿਰਚ ਪਾਊਡਰ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰਜੀਤ ਨੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 50-60 ਯਾਤਰੀ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-22 ਦੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸਤਬੀਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨੇ ਸਿਰਫ ਵਿਨੋਦ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਗੰਜੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਟੀਆਈਪੀ (ਟੈਸਟ ਆਈਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਰੇਡ) ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ 2009 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 535 ਵਿੱਚ ਐਚਸੀਐਸ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਫਸਟ ਕਲਾਸ, ਭਿਵਾਨੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੋਲੇਰੋ ਕਾਰ ਖੋਹਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 392, 216 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

12. ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਨਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ

ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। **ਇੰਦਰਾ ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ** [1] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵਾਹਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 16 ਅਤੇ 17 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ;

"16. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਇਸ ਕਠੋਰ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਤਸੀਹੇ ਜਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਸੂਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਾਹਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਉਹ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣਗਿਣਤ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

17. "ਕਬੂਲਨਾਮਾ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਬਿਆਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵੀ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

13. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, **ਉਪਪਾ ਉਰਫ ਮੰਜੂਨਾਥ ਬਨਾਮ ਮੰਜੂਨਾਥ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਕਰਨਾਟਕ**[2] **ਰਾਜ**, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ੁਦੀਨ ਬਸ਼ੀਰੂਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। **ਕੇਰਲ ਰਾਜ** [3] **ਅਤੇ ਰਾਜੂ ਮਾਂਝੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜੂ ਮਾਂਝੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ** [4]. ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

14. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਨੇੜਿਓਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ, ਗਲਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

15. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

